45. ואתחנן. סוד המזוזה (במדבר רסג/ב-רסד/א)[1]

1. <u>למזוזה שני תפקידים: הראשון: בזכותה, ה' שומר על האדם.</u>

פקודא למקבע ב"נ מזוזה לתרעיה מצווה לקבוע מזוזה לדלתו, **למהוי כל ב"נ נטיר מעם קב"ה על** כדי שה' שומר את כל אדם **כד נפיק וכד עייל** כשהוא יוצא וכשהוא נכנס כדי שהקב"ה ישמור עליו בכניסתו וביציאתו, **ורזא (תהל' קכא 8): ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, בגין דרזא דמזוזה איהו קאים תדיר לפתחא** כדי שסוד המזוזה יהיה קבוע לפתח(ו), **ודא איהו פתחא דלעילא** זהו הפתח של מעלה, **ודא איהו דרגא דאקרי 'שומר' לאשתכחא בנטירו** זוהי המדרגה שנקראת 'שומר' (השכינה נקראת 'שומר ישראל', להימצא בשמירה (הראויה לשמירה), **דב"נ לאו איהו נטיר בר נטירו דקב"ה** בני האדם אינם נשמרים אלא בהשגחת ה' **דאיהו נטיר תדיר** כי הוא שומר קבוע **וקאים לפתחא וב"נ לגו.** והוא עומד לפתחו (של הבית) כשהאדם בפנים.

2. <u>השני: בזכותה, האדם לא ישכח את ה' בעולם הזה.</u>

ותו דלא ינשי ב"נ דוכרנא דקב"ה לעלמין שנית, כדי שהאדם לא ישכח את מציאותו (זכרונו) של ה' לעולם (כדי לקיים את מצוותיו), **ודא איהו כגוונא דציצית** דבר זה דומה לציצית **כמא דאת אמר (במדבר טו 39): וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וזכרתם את ..., כיון דחמי בר נש להאי דוכרנא** כיון שהאדם רואה לאותו זיכרון (סימן), **אדכר בגרמיה למעבד פקודא דמאריה** הוא זוכר לבד לקיים את מצוות אדונו. **ורזא דמהימנותא מזוזה כללא דכר ונוקבא כחדא** וסוד האמונה הוא במזוזה הכוללת זכר ונקבה גם יחד.

3. <u>שאלה: איך להינצל מהשד העומד בכל פתח ופתח?</u>

בספרא דשלמה: בספר של שלמה (כתוב): **'סמיך לפתחא לקבל תרין דרגין** סמוך לפתח, כנגד שתי מדרגות, **אזדמן חד שידא ואית ליה רשו לחבלא שמאלא** נמצא שד אחד ויש לו רשות להזיק, **ואיהו קאים לסטר** והוא עומד תמיד בצד שמאול (של הפתח). **זקיף ב"נ עינוי חמי ליה לרזא דשמא דמאריה ואדכר ליה** אם האדם מרים את עיניו לקראת סוד שם אדונו וזוכר אותו, **ולא יכיל ליה לאבאשא'**, (השד) אינו רשאי להזיקו. **ואי תימא, אי הכי, כי נפיק ב"נ מתרעיה לבר, הא ההוא שידא קאים לימיניה ומזוזה לשמאליה** אם תאמר: כשהאדם יוצא מביתו, השד עומד בימינו והמזוזה בשמאלו, **והיאך אתנטיר ב"נ, אי איהו שארי לשמאליה?** איך ינצל האדם אם הוא נמצא בשמאלו (של השד)?!

4. <u>תשובה: כל דבר נמשך אחרי מינו.</u>

אלא כל מה דעבד קב"ה אלא (ב)כל מה שעשה הקב"ה, **כל מלה ומלה אתמשך בתר זיניה** כל דבר נמשך (מתחבר) אל מי שדומה לו[2] **בבר נש קיימין תרין דרגין, חד מימינא וחד משמאלא** אצל האדם קיימים שני דרגות (צדדים) **: ההוא דימינא אקרי 'יצר הטוב'** הצד הימני נקרא יצר הטוב, **וההוא דשמאלא אקרי 'יצר הרע'**[3] הצד השמאלי נקרא יצר הרע. **כיון דנפק בר נש מתרעא דביתיה** ברגע שהאדם עובר את פתח ביתו, **ההוא שידא זקיף עינוי וחמי ליצר הרע דשארי לשמאלא** שד זה מרים את עיניו ורואה את היצר הרע ששוכן בשמאל. **אתמשך להההוא סטרא ואתעדי מימינא** הוא נמשך לאותו צד והוסר מימין, **ובההוא סטרא קאים שמא דמאריה** אבל באותו צד, עומד שם

---

[1] תרגום ופירוש פרקי זהר מאת ישעיהו תשבי, ח"ב עמ' 214.

[2] מס' ב"ק צב/ב: רבי אליעזר אומר: לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו.

[3] מס' ברכות סא/א: תנו רבנן: שתי כליות יש בו באדם, אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה. ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו, דכתיב (קהלת י 2): "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו".

אדונו **ולא יכיל לקרבא ולאבאשא ליה** אינו יכול להתקרב ולהזיק לו **ונפיק ב״נ ואשתזיב מניה** האדם יוצא (מפתח ביתו) וניצול ממנו. **כד עייל הא שמא קדישא לימינא קאים, ולא יכיל לקטרגא בהדיה.** כשהאדם נכנס (לביתו), השם הקדוש (המזוזה) נמצא בימינו, ואינו יכול להאשים אותו.

5. <u>מתי יש לשד רשות להזיק?</u>

ועל דא אצטריך ב״נ דלא יעביד טנופא ולכלוכא בתרעא דביתיה לכן, יזהר האדם שלא יערים זבל ולכלול על יד פתח ביתו, **ולא יושיד מיין עכורין** ולא ישפוך (שם) מים עכורים[4]: **חד דלא יעביד קלנא לגבי שמא דמאריה** א) כדי שלא יבזה את אדונו **וחד דאית ליה רשו להההוא מחבלא לחבלא** ב) כי יש רשות לאותו שד לחבל חבלות , **ובגין כך יזדהר ב״נ מהאי** לכן על האדם להיזהר מזה, **ויזדהר ב״נ דלא ימנע מתרעא דביתיה שמא דמאריה.** ויזהר האדם שלא יגרש את השם הקדוש מפתח ביתו.

וכד בר נש אתקין מזוזה לפתחיה אחרי שירכיב אדם את המזוזה בפתח ביתו, **כד עייל ההוא ב״נ** והוא נכנס (לביתו), **ההוא יצר הרע וההוא שידא בעל כרחייהו, נטרי ליה** היצר הרע והשד שומרים עליו ואומרים בעל כרחם **ואמרי (תהל׳ קיח 20): זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים, יָבֹאוּ בוֹ. וכד לא קאים מזוזה לפתחיה דב״נ** אבל כשאין מזוזה בפתח ביתו, **יצר הרע וההוא שידא מתתקנין כחדא שוו ידייהו על רישיה בזמנא דעייל פתחי** היצר הרע והשד מתחברים ביחד, מניחים את ידיהם על ראשו (של בעל הבית) ואומרים, **ואמרי: ׳ווי ליה לפלניא דהא נפק מרשותא דמאריה׳** אוי לו לפלוני שיצא משטחו של אדונו. **מההוא זמנא קאים בלא נטירו, דלית מאן דנטיר עליה, רחמנא לישזבן.** באותו רגע, (האדם) נמצא ללא שמירה, אין מי שישמור עליו, רחמנא ליצלן[5].

---

[4] אפילו אם המזוזה מכוסה. (שו״ע יו״ד סי׳ רפו ס״ה, פתחי תשובה ס״ק ז).

[5] שאילתות דרב אחאי גאון (פרשת עקב שאילתא קמה): (תרגום חופשי): ארטבן שלח לרבינו הקדוש (רבי יהודה הנשיא (מרגלית) פְּנִינָה (אחת טובה שאין להעריך את שוויה; ואמר לו - שלח לי דבר שטוב כמותה. כתב לו רבינו הקדוש *מזוזה* אחת ושלח לו. שלח ארטבן ואמר לו - מה עשית? אני שלחתי לך דבר יקר שאין להעריך את שוויו ואילו אתה שלחת לי דבר ששווה מטבע אחת. שלח רבינו הקדוש ואמר לו - אתה שלחת לי דבר שאני צריך לשמור אותו; ואני שלחתי לך דבר שאתה ישן והיא (התורה) משמרת אותך, שכתוב (משלי ג 15): יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ - חפציי וחפציך לא ישוו בה!